

שיעור כללי בענין קריאת המגילה

לקראת ימי הפורים הבאים עלינו לטובה נעסוק בדין קריאת המגילה מכמה וכמה צדדים. עיקר הדיון יהיה על חיוב קריאת המגילה ביום ובלילה כשהדיון מסתעף לחיוב נשים בקריאת המגילה לדין עשרה בקריאת המגילה ודין קריאת בני הכפרים.

את הסוגיה המרכזית בדף ד. העתקנו בשלמותה בצורת הדף [בעמוד האחרון] ושאר המראי מקומות בדרך הרגילה.

חיוב הקריאה בלילה וביום

- ראה גמ' ד. 'ואריב"ל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה' עד הנקודותיים. [נמצאת בעמוד האחרון בצורת הדף]
- וראה תוס' שם בד"ה 'חייב אדם' וראה לשונו של המאירי ועוד ראה רמב"ם הלכות מגילה פרק א' הלכה ג'.
- וראה גמ' מגילה דף כ. משנה וגמרא ודברי רש"י שם.
- וראה מש"כ בטורי אבן על סוגייתנו. ונודע ביהודה אורח חיים קמא סי' מא.

חיוב קריאת הנשים

- ראה גמ' ד. 'ואריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס' ותוס' שם בד"ה 'נשים' וד"ה 'שאף'.

חיוב בני הכפרים

- ראה גמ' מגילה ב. במשנה 'מגילה נקראת' ובגמ' עד 'ור' שמואל בר נחמני אמר' וראה חידושי הר"ן.
- וראה גמ' ה. 'אמר רב מגילה בזמנה' עד 'וחש ליה רב' וראה רש"י שם.

מראי מקומות נוספים

- רמב"ם מנין המצוות הקצר בסופו בענין מקרא מגילה.
- וראה שו"ע או"ח תרפ"ט סעיף ה' ומג"א שם.
- פסיקתא דרב כהנא בענין מזמור חנוכת הבית לדוד ושייכותו למגילת אסתר.
- פסוקי מגילת אסתר הנוגעים לענייננו ורמב"ם פרק ה' מהלכות תעניות הלכה ה'.

בית הבחירה (מאירי) מסכת מגילה דף ד עמוד א

חייב אדם לקרות את המגילה בלילה שמחרתו יום פורים ולשנותה פעם אחרת ביום מחרתו אלא שמ"מ עיקר הקריאה היא אותה של יום ומתוך כך אנו נוהגין לברך שהחיינו אף בקריאה של יום ואין אנו פוטרין עצמנו בשל לילה כשאר ימים טובים וגדולי המחברים כתבו שאין אומרים אותו אלא בלילה ואין הדברים נראים יש שמגלגל חיוב זמן ביום מצד אחר והוא מפני יום טוב שלא נאמר בלילה אלא על המגלה מה שאין כן בשאר ימים טובים שאף אותו של לילה הוא לזכר יום טוב ולא לדבר אחר ואף על פי שסוכות יש זמן על הסוכה ועל היום טוב ואעפ"כ זמן של לילה עולה לכל הדין נותן כן מאחר שאף הלילה יום טוב הוא מה שאין כן מיהא בשמחת פורים שהרי סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו מ"מ אין דבריהם כלום שכל שאין שם כוס לקדוש אין בו זמן ואל תשיבני מיום הכפורים שקדושתו יתירה ולא נפקע כוסו אלא מצד איסור שתייה שבו והרי אין זה דומה אלא לחנוכה שיש זמן על ההדלקה ולא על היום אלא שלא נאמר זמן ביום אלא על המגלה מן הטעם שכתבנו ר"ל שעיקר זמנה ביום:

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק א הלכה ג

מצוה לקרות את כולה, ומצוה לקרותה בלילה וביום, וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת היום, ומברך קודם קריאתה בלילה שלוש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה, בא"י אמ"ה שעששה נסים לאבותינו בימים ההם (ובזמן) [בזמן] הוה, בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וביום אינו חוזר ומברך שהחיינו, ומקום שנהגו לברך אחריה מברך:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כ עמוד א

משנה. אין קורין את המגילה, ולא פלין, ולא פובלין, ולא מוין, וכן שומרת יום כנגד יום לא תסבול, עד שתנין החמה. וכולן שעשו משעלה עמוד השחר – כשר. גמרא. מנלן? דאמר קרא והימים האלה נזכרים ונעשים, ביום – אין, בלילה – לא. – לימא תיהו תיובתא דרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום! – כי קתני אריוס.

טורי אבן מסכת מגילה דף ד עמוד א

סבור מינה למיקריא בליליא ולמיתני מתניי דידה ביממא. וני"ל דלאו למימרא דס"ד דלא צריך למיקריי ביממא דהא תנן לקמן ספ"ב (דף כ') אין קורין את המגילה עד שתנץ החמה ותנן נמי כל היום כשר לקריאת המגילה ש"מ שצריך לקרות המגילה ביום אלא הכי ס"ד דמלבד קריאת המגילה ביום צריך למתני נמי מתניתין דידה ביממא, אלא לפ"י לא איש דיליף מקרא דאקרא יומם ולילה כיון דביום נמי צריך לקרותה הרי קיים בו נמי אקרא יום ולילה ואפי' למיתני מתניי דידה ביממא מני"ל, ובע"כ צ"ל דס"ד דאין לקרותה כלל ביום רק במיתני מתניי לחוד סגי ביממא ובהכי מקיים לקרא דאקרא ביממא במתניתין דידה ולילה בקריאתה והני מתניתין דלקמן דמגילה כשירה לקרות כל היום ודאין קורין את המגילה עד שתנץ החמה בדלא קרא את המגילה בלילה מיירי דצריך לקרותה ביום אבל בקרא בלילה במתניתא דידה סגי ודוחק. וי"ל דס"ד הא בת"ח הא בע"ה בת"ח דגמיר סגי במיתני מתניתא דידה ביממא והא בע"ה דלא גמיר קורא את המגילה ביום והני דספ"ב בע"ה מיירי:

כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתניי. ולמסקנא זו משמע שחייב לקרות את המגילה בלילה וחוזר וקורא ביום. וני"ל דהאי קריאה דלילה אינו אלא מדרבנן ואינו עיקר חיוב של רוח הקודש והרי קרא כתיב והימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשיי מה עשייה למפרע לא אף זכירה למפרע לא ומשי"ה אמרינן לקמן רפ"ב (דף י"ז) דמה"י הקורא את המגילה למפרע לא יצא, ומהאי הקישא אמר לעיל דפרזים קורין ב"י"ה איתקש זכירה לעשיי מה עשיי בלילה לא כדאמרינן לקמן (דף ז') סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא י"ח מ"יט ימי משתה ושמחה כתיב אף זכירה אינו בלילה והני קראי דמיתני להו בשמעתין לקריאת המגילה בלילה אינו אלא אסמכתא בעלמא. ואף על גב דהוי ס"ד למיקרי בלילה ולמיתני מתניתין דידה ביממא מ"מ לא קיימא הכי. וכה"ג כתב הרא"ש בשם ר"ת דמפר' דקריאה דיממא הוא עיקר משל לילה ואף על גב דמברך זמן בלילה מ"מ חוזר ומברך ביום דעיקר קריאה ביום לפי המסקנא

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אורח חיים סימן מא

שאלה: אם המולד של ר"ח אדר היה בער"ח ואז כלה זמן קידוש לבנה בפורים באופן ששיל י"ד שהיא ליל קריאת המגילה היא לילה אחרון שיכולים לקדש הלבנה ואם לא קדשוהו בו בלילה עבר הזמן. ולא נראית הלבנה כל אותן הימים ובליל י"ד באמצע קריאת המגילה נתפזרו העבים וזרחה הלבנה אם יש להפסיק באמצע קריאת המגילה לקדש הלבנה כי אולי אם ימתינו עד סוף הקריאה תתכסה בעבים.

תשובה: ... ואין לומר דהא דתדיר ושאינו תדיר קודם היינו בשניהם דרבנן או שניהם דאורייתא משא"כ קידוש הלבנה ומקרא מגילה דקידוש לבנה לגמרי דרבנן ומגילה הוא מ"ע דדברי קבלה ועדיף מדרבנן וא"כ אף דקידוש לבנה תדיר מ"מ יש להקדים מגילה. נלע"ד דקריאת הלילה לאו מ"ע דדברי קבלה רק קריאת היום דבמגילה ימים נזכרים ונעשים כתיב ולא לילות. ועיין בתוס' בדף ד' ע"א בד"ה חייב וכו' ומה שאמרו חייב לקרות בלילה היינו מצוה דרבנן אבל לא נרמז במגילת אסתר.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ב עמוד א

משנה. מגילה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלשה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר...

גמרא. מגילה נקראת באחד עשר. מנלן? – מנלן? כדבעינן למימר לקמן: חכמים הקילו על הכפרים להיות מקדימין ליום הכניסה כדי שיספקו מים ומזון לאהיהם שבכרכים! – אנו הכי קאמרין: מכדי, כולוהו אנשי כנסת הגדולה תקנינהו, דאי סלקא דעתך אנשי כנסת הגדולה ארבעה עשר וחמשה עשר תקנו – אתו רבנן ועקרי תקנתא דתקינן אנשי כנסת הגדולה? והתנן: אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין, אלא פשיטא – כולוהו אנשי כנסת הגדולה תקינו, היכא רמיזא? – אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן: אמר קרא לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם – זמנים הרבה תקנו להם. – האי מיבעיא ליה לגופיה! – אם כן לימא קרא זמן, מאי זמניהם – זמנים טובא. – ואכתי מיבעי ליה: זמנו של זה לא כזמנו של זה! – אם כן לימא קרא זמנא, מאי זמניהם – שמעת מינה כולוהו. – אימא: זמנים טובא! – זמניהם דומיא דזמנא, מה זמנא תרי – אף זמניהם תרי. – ואימא תריסר ותליסר! – כדאמר רב שמואל בר יצחק: שלשה עשר זמן קהילה לכל היא, ולא צריך לרבויה. הכא נמי שלשה עשר זמן קהילה לכל היא ולא צריך לרבויה. – ואימא שיתכר ושיבסר! – ולא יעבור כתיב.

חידושי הר"ן מסכת מגילה דף ב עמוד א

גמרא היכא רמיזא. הקדמה זו שעושין בני הכפרים: בזמניהם זמנים הרבה תקנו להם חכמים. לרבות י"א וי"ב אבל ל"ג אמרי' בגמרא ללא לריך קרא ליום י"ג זמן קהילה לכל היא. ופירש רש"י זמן מלחמה לכך לא לריך קרא. והקפיד ליה לרבינו יעקב דה"ל זמן מלחמה לכל היא. ונ"ל דהכי פירושו זמן קהל' לכל היא שהרי מתאספים יחד לתענית אסתר לזהו ציוס י"ג ומתאספים גם כן עיירות וכפרים והילכך לא לריך קרא וכן נמצא בראשונים דרב אחאי ציוס י"ג עשו תענית צימי מרדכי ואסתר לפי שבו נהגלו לעמוד על נפשם והיו לריכין רחמים. וכן מלינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דרש"י במס' תענית מדכתיב ומשה אהרן וחור מלאו לתענית שלכך ג'. ומלאו נרא' לרבינו יעקב שיש סעד לתענית אסתר שאנו עושין ציוס י"ג לחודש כמו שעשו היהודים כשעמדו להקהל ולעמוד על נפשם ציוס י"ג לחודש אדר וזכר התלמוד ללא מלינו לו סעד. ומה שאנו מקדימין לתענית ליום חמישי כשהל פורים ציוס א' ולא עדיין ליה ערב שבת דבר זה נמצא בתשובת הגאונים לפי שרגילין בתעניות לומר סליחות ותחנונים ודבר זה אי אפשר לעשות בערב שבת שלא יוכלו לערוך בלכרי שבת ובמסכת סופרים נמצא שבתותינו שבמערב מתעניין באדר שלש תעניות לאסתר וזע"פ שאותן היו בניסן לא ראו להתענות בניסן לפי שבו נאלו אבותינו ממלכתי:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד א

אמר רב: מגילה, בזמנה – קורין אותה אפילו ביחיד, שלא בזמנה – בעשרה. רב אסי אמר: בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה. הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי.

רש"י מסכת מגילה דף ה עמוד א

זמנה – בזרעוה עשר, מתוך שהיא חובה ציוס על כל יחיד ויחיד – קורין אותה אפילו ביחיד, דהכל קורין צו, ואיכא פרסום נס.

שלא בזמנה – כגון כפרים המקדימין ליום הכניסה – אין קורין אותה אלא בעשרה, דבעינן פרסום ניסא.

ורב אסי אמר ציוס זמנה ציוס שלא בזמנה – מנחה לחזר אחר עשרה, משום פרסומי ניסא, אבל אי לא אשכח עשרה – לא אמר רב אסי ללא ליקרי, שאין איסור קריאתה ביחיד, אלא מנחה לקרותה בעשרה. וחש ליה רב להא דרב אסי – וחזר על עשרה וקיבץ.

מנין המצוות לרמב"ם

ויש מצוות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה וקבעו אותן נביאים וחכמים ופשוטו בכל ישראל כגון מקרא מגילה ונר חנוכה ותענית תשעה באב וימים ועירובין. ויש לכל מצוה מאלו פירושיה ודקדוקין. והכל יתבאר בחבור זה: כל אלו המצוות שנתחדשו חייבין אנו לקבלם ולשמרם שני' לא תסור מכל הדבר וכו', ואינם תוספת על מצוות התורה. ועל מה הזהירה תורה לא תוסף ולא תגרע, שלא יהיה נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות התורה או לחסר אחת מאלו השש מאות ושלוש עשרה מצוות: אבל אם הוסיפו בית דין עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזרה אין זו תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות ערוב או לקרות המגילה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה: אלא כך אנו אומרים, שהנביאים עם בית דין תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקדוש ברוך הוא ותשועות שעשה לנו והיה קרוב לשועינו, כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כ"י אלהינו בכל קראנו אליו. ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה בין לא תעשה:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפ"ט סעיף ה

מקום שאין מנין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם; ואם כולם יודעים, כל אחד קורא לעצמו.

מגן אברהם סימן תרפ"ט ס"ק'

קורא לעצמו. משמע דס"ל דאין היחיד מוסיף חזיון אלא ציוס ונ"ל דלא דמי לזכור דקריאת המגילה הוי כמו תפלה דבעינן י' אבל כד"ו ציוס י"ג משמע דאפי' יחיד מוסיף חזיון דבמגילה אף על פי שהוא ציוס ע"ש ח"ג וכו' האזכרה וכו' ה"ח סס' תר"ג בפשוטו' דגם מהר"ל וכו' ע"פ שיקרא ל' לכולן משום דכבוד עם הדלת מלך כמ"ש סו' ל"ח סו"ד וכתב"ש כ' כל א' קורא לעצמו אם יראו עכ"ל סו' ר"כ:

פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פ"קא ח - מצות העומר

וכיון שרכב על הסוס התחיל מקלס להקב"ה ואוי ארוממך י"י כי דליתני ולא שמחת אויבי לך, י"י אלהי שועתי אליך ותרפאני, י"י העלית משאול נפשי חייטני מירדי בור (תהלים ל ב - ד). תלמידיו מה היו אוי, זמרו לי"י חסידיו והודו לזכר קדשו, כי רגע באפו חיים ברצונו בערב יליו בכי ולבקר רינה (שם/תהלים ל/ ה - ו). אותו הרעש מה היה אוי, ואני אמרת בשלוי בל אמוט לעולם, י"י ברצונך העמדת להררי עז הסתרת פניך הייתי נבחה (שם/תהלים ל/ ז - ח). אסתר מה היתה אומרת, אלך י"י אקרא ואל י"י אתחנן, מה בצע בדמי ברדתי אל שחת היודך עפר היגיד אמתך (שם/תהלים ל/ ט - י). ישרי מה היו אוי, שמע י"י וחנני י"י היה עוזר לך, הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאורני שמחה (שם/תהלים ל/ יא - יב). א"י פתח בקרית שמע היה עסוק ולא הפסיק, למען יזמרך כבוד לא ידום וגו'

אסתר פרק ט, כז-לב

(כז) קימו וקבלו וקבלו הנהיגים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הנהיגים האלה פכתכם וכזמנכם בקל שנה ושנה: (כח) והנהיגים האלה נקראים ונעשים בקל דור נדור ומשפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך הנהיגים ונכרם לא יסוף מזרעם: ס (כט) ותכתב אסתר המלכה בת אביהיל ומרדכי הנהיגים את כל תפקי לזמן את אגרת הפורים הזאת השנית: (ל) וישלח ספרים אל כל הנהיגים אל שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אשכנז ורש דברי שלום ונאמת: (לא) לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם פאשר קיים עליהם מרדכי הנהיגים ונאסתר המלכה ונאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצמות ונעקתם: (לב) ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונקתב בספר: פ

רמב"ם הלכות תעניות פרק ה

ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות בשלשה עשר באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן שנאמר + אסתר ט' + דברי הצומות וזעקתם,

מסורת
השנים

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ד

עין משפט
גר מצוה

יח א מיי" ס"א מלכות
מגילה הלכה א סג
עין ד טו"ע א"ח ס"י
הרש"ע סעף א :

יח ב מיי" ט"ז הלכה א :

כ ג מיי" ט"ז מלכות
הפלה הלכה ח :

כא ד מיי" ס"א מלכות
מגילה הלכה ג' סג
שם פו"ע א"ח ס"י הרש"ע
סעף ח :

לוד ואונו וגיא הפרשים . הקשה ה"ר אלחנן אמאי אלטרין ליה לרבי יהושע לאשמעינן דלודו מוקפת מימות יהושע והא משנה שלמה היא בפרק בתרא דערבין (דף נג.) ויש לומר דלאבז דאלטרין לאשמעינן לוד וגיא הפרשים תנא נמי לודו בהדיא :

לוד ואונו וגיא הפרשים . מערי בנימין היו כדכתיב ובני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את לוד ואת אונו וגו' ובספר דברי הימים מיחסו על שבט בנימין וגמרא גמיר לה רבי יהושע בן לוי מרביה דמוקפות חומה מימות יהושע בן טון הן ובמגיל' דערבין תנן תרתי מינייהו דקא מני לוד ואונו אלל ערי תורה אור

הא אלפעל בננהו . קשה אמאי לא פריך בפרק בתרא דערבין כי האי גוונא וי"ל דהס לא תנן אלל לודו והיה יודע דלמי לשטיי תרי לודו או אלל הכא דהו ג' בשלשן לא שייך למימר שהן כפולות :

לוד ואונו וגיא הפרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוה והני יהושע בננהו והא אלפעל בננהו דכתיב [ו] בני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לוד ובנותיה ולמעמיק (ה) אסא בננהו דכתיב [ויב] (*אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה) אמר ר' אלעזר הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוה חרוב בימי פילגש בגבעה ואתא אלפעל בננהו הדור אינפול אתא אסא שפצינהו דיקא נמי דכתיב [ויאמר] ליהודה נבנה את הערים האלה מכלל דערים הו מעיקרא ש"מ *ואריב"ל *נשים חייבות במקרא מגילה *שאף הן היו באותו הנס ואמר רבי יהושע בן לוי **פורים** שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום מאי אריא פורים אפילו י"ט נמי דתניא **משנה** תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג פורים איצטריבא ליה מהו דתימא נגזור משום דרבה קמ"ל *ואריב"ל **חייב** אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר **אלהי** אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי סבור מינה למקרייה בליליא ולמיתנא מתניתין דידה ביממא אמר לודו רבי ירמיה לדידי מיפרשא לי מינה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה איתמר נמי אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה *חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר **למען** יזמך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך: אלא שהבפרים מקדימין ליום הבניסה: א"ר חנינא תבמים הקילו על הבפרים להיות מקדימין ליום הבניסה *כדי שישפיקו מים ומוזן לאחיהם שבברכין למימרא

ב כט"ו: ויפוק אסא . אינו בכל המקראות אכל מקרא אחר כתיב ויבן ערים ביהודה ואלט"ג דהכי לאו מיהודה יכנה ומבנימין היו מלכי יהודה מושלים על בנימין ומלטי בלחא שחף ערי בנימין חזק דכתיב (ד"ה ג טו) וישאלו את אבני הרמה ואת עליה אשר בנה בעשא ויבן בהם את גבע ואת הגלפה והן ערי בנימין כדכתיב בספר יהושע: **בני פלגש בגבעה** . שהחריבו ישראל את בנימין ואת ערי כדכתיב גם כל הערים הגמלאות שלחו בלש (ספסס"ג): **שפלינהו** . (דף ס"ג) טוס ולא תשפך שפיך ולא חכנה: דיקא נמי גרם: **שאף** הן היו **בלומו הנם** . שאף על הגשים גזר המן להשמד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף וגשים וגו': **שואלין ודורשין** . מעמידין ודורגמן לפני התנס לרדוף

י"ל ערי מצוה ביהודה

[עריבין ג.]
[שנת כג.]
[ספסס קח]

לקמן לה.

[לקמן כ.]

הגהות
ה"ב
(ה) נמי
ולמעמיק הא
אסא וכו' אשר
ליהיה אלא
אמר ר' אלעזר:
לקמן כ.

[עלין ג.]
לקמן ט"ז.

גליון
השנים
תוס' ד"ה
גמ' וכו' וכן
ספא ה"ג ע"י
סוכה דף לה
פ"א תוס' ד"ה
גמ' ד"ה
שם ד"ה
ספ"ק ד"ה
דתי"י פ"ה
לשנתי כוכבי'
לקמן דף
טו פ"ה כ"ב
דף סג ע"א
י"ט:

[באותו חומר
לא תנא משנה
לגמ' והיה אלא
בלאורי רבה
ס"ה הלכה ס"ג
ס' כח כוכבי'
וחס' מגילה
דף ד' כ"ב וכו'
ש"י חומר
אלהי משום
ד"ה כ"ה תנא
עמלק ע"ל
ו"ט שך ה"ה

נשים חייבות במקרא מגילה . מכאן משמע שהגשים מוטיאות את אחריס ידי חובתן מדלא קאמר לשמע מוקפת מגילה והכי נמי משמע בערבין (דף נג: וס) דקאמר הכל כשרים לקרא את המגילה ומסיק הכל כשרים לחטויי מאי ומשני לחטויי נשים משמע להוליא אפילו אנשים וקשה דהא בחוספתא *תני בהדיא דטומטום אין מוטיא לא את מיט ולא שאין מיט ולאנדרוגיטס מוטיא את מיט ולין מוטיא את שאין מיט ופשיטא דלא עדיפא קשה מאנדרוגיטס וכן פסקו ה"ג דלשה מוטיאה מינה אבל לא אנשים וי"ל דסלקא דעתך דלא יועיל קריאתן אפילו להוליא הגשים קמ"ל דחייבין *דהכל חייבין בשמיעה עבדים נשים וקטנים :

שאף הן היו בלודו הנס . פירש רשב"ם שפיקר הנס היה על ידן כפרים על ידי אסתר במטוה על ידי יהודים בפסח שבזכות דקדוה שבלודו הדור נגאלו *וקשה דלשון שאף הן משמע שהן טפלות ולפירושן היה לו לומר שהן לכך נראה לי שאף הן היו כספק להשמד ולהרוג וכן בפסח שהיו משועבדות לפרעה במלכים וכן בחטפה הגזירה היסה מאלד עליהן . גבי מלה יש מקשה למה לי היקשא *דכל שיטת בכל חאלל חמץ ישט בקום אכול מלה תיפוק ליה מטעם שהן היו בלודו הנס וי"ל דמשום האי טעמא לא מחייבא אלא מדרבנן אי לאו מהיקשא ורביע יוסף איש ירושלים תירך דסלקא דעתך למיפטרנה מגזירה שוה דט"ו כ"ו דגה הסוטה כדפי' פריך חלו עוברין (פסחים מג: ד"ה סלקא") **פסח** ואומר על הסוס בהפלה ובהודאה ויש שאין אומרים כשם לפי שמלכו חכמים (גריטולד.) ועולם לא ישאל אדם לרבו לא בג' ראשונות ולא בג' ברבות אחרונות ושעות הוא שהרי האי טעמא לא הוה אלא להתפלל בלשון יחיד אבל

אגרת פורים ברביס: **משום דרבה** . דגור לקמן בקריאת מגילה שחא יעצרינה ארבעת המות ברבות הרבים: אף כאלן גזרו דרשה חלו קרייה: **ולשנותה ביום** . זכר לנס שהיו זועקין בימי גרהן יוס ולילה: **אקרא** . במזמור למלכה על אילת השחר הוא שנאמר על אסתר כדלמרינן במסכת יומא (דף כ"ט) למה נמשלה אסתר כאלילת ט': **סבור פנים** . בני הישיבה ששמעו שמועה זו בלהיך ולשנותה ביום היו שבורין דהאי ולשנותה לשון שונה משנה הוא: **למיתני פניו דידה** . משניות של מסכת מגילה: **אעבור פרשתא דא ואלתנייה** . אכיים פרשה זו והקשה אותה פעם שניה: **ביראה** . דמן כירי: **יזמך כבוד** . ביום ולא ידום בלילה והאי קרא במזמור ארומתך' כי ליתני דרשינן בפסיקתא (במדרכי ואסתר והמן ואחשורוש וקריאת מגילה שבה הוא שמפסחמין את הנס והכל מקלסין להקדוש ברוך הוא: למימרא)

ב כט"ו: ויפוק אסא . אינו בכל המקראות אכל מקרא אחר כתיב ויבן ערים ביהודה ואלט"ג דהכי לאו מיהודה יכנה ומבנימין היו מלכי יהודה מושלים על בנימין ומלטי בלחא שחף ערי בנימין חזק דכתיב (ד"ה ג טו) וישאלו את אבני הרמה ואת עליה אשר בנה בעשא ויבן בהם את גבע ואת הגלפה והן ערי בנימין כדכתיב בספר יהושע: **בני פלגש בגבעה** . שהחריבו ישראל את בנימין ואת ערי כדכתיב גם כל הערים הגמלאות שלחו בלש (ספסס"ג): **שפלינהו** . (דף ס"ג) טוס ולא תשפך שפיך ולא חכנה: דיקא נמי גרם: **שאף** הן היו **בלומו הנם** . שאף על הגשים גזר המן להשמד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף וגשים וגו': **שואלין ודורשין** . מעמידין ודורגמן לפני התנס לרדוף

[דמגילה פ"ג]

דומיא דהכל כ"ז

[טועם י"א]

[פסחים מג:]

[ע"י מוס' פסחים ק"ז
ד"ה ס"ו]

רבינו הנאל

לוד ואונו וגיא הפרשים . הקשה ה"ר אלחנן אמאי אלטרין ליה לרבי יהושע לאשמעינן דלודו מוקפת מימות יהושע והא משנה שלמה היא בפרק בתרא דערבין (דף נג.) ויש לומר דלאבז דאלטרין לאשמעינן לוד וגיא הפרשים תנא נמי לודו בהדיא :

לוד ואונו וגיא הפרשים . מערי בנימין היו כדכתיב ובני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את לוד ואת אונו וגו' ובספר דברי הימים מיחסו על שבט בנימין וגמרא גמיר לה רבי יהושע בן לוי מרביה דמוקפות חומה מימות יהושע בן טון הן ובמגיל' דערבין תנן תרתי מינייהו דקא מני לוד ואונו אלל ערי תורה אור

לוד ואונו וגיא הפרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוה והני יהושע בננהו והא אלפעל בננהו דכתיב [ו] בני אלפעל עבר ומשעם ושמר הוא בנה את אונו ואת לוד ובנותיה ולמעמיק (ה) אסא בננהו דכתיב [ויב] (*אסא את ערי הבצורות אשר ליהודה) אמר ר' אלעזר הני מוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוה חרוב בימי פילגש בגבעה ואתא אלפעל בננהו הדור אינפול אתא אסא שפצינהו דיקא נמי דכתיב [ויאמר] ליהודה נבנה את הערים האלה מכלל דערים הו מעיקרא ש"מ *ואריב"ל *נשים חייבות במקרא מגילה *שאף הן היו באותו הנס ואמר רבי יהושע בן לוי **פורים** שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום מאי אריא פורים אפילו י"ט נמי דתניא **משנה** תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג פורים איצטריבא ליה מהו דתימא נגזור משום דרבה קמ"ל *ואריב"ל **חייב** אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר **אלהי** אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי סבור מינה למקרייה בליליא ולמיתנא מתניתין דידה ביממא אמר לודו רבי ירמיה לדידי מיפרשא לי מינה דרבי חייא בר אבא כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה איתמר נמי אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה *חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר **למען** יזמך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך: אלא שהבפרים מקדימין ליום הבניסה: א"ר חנינא תבמים הקילו על הבפרים להיות מקדימין ליום הבניסה *כדי שישפיקו מים ומוזן לאחיהם שבברכין למימרא

ב כט"ו: ויפוק אסא . אינו בכל המקראות אכל מקרא אחר כתיב ויבן ערים ביהודה ואלט"ג דהכי לאו מיהודה יכנה ומבנימין היו מלכי יהודה מושלים על בנימין ומלטי בלחא שחף ערי בנימין חזק דכתיב (ד"ה ג טו) וישאלו את אבני הרמה ואת עליה אשר בנה בעשא ויבן בהם את גבע ואת הגלפה והן ערי בנימין כדכתיב בספר יהושע: **בני פלגש בגבעה** . שהחריבו ישראל את בנימין ואת ערי כדכתיב גם כל הערים הגמלאות שלחו בלש (ספסס"ג): **שפלינהו** . (דף ס"ג) טוס ולא תשפך שפיך ולא חכנה: דיקא נמי גרם: **שאף** הן היו **בלומו הנם** . שאף על הגשים גזר המן להשמד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף וגשים וגו': **שואלין ודורשין** . מעמידין ודורגמן לפני התנס לרדוף